

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurbane
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA.
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Piedeci interne.

Arad, 22 Septembrie.

II.

Până când nu s'a dat lupta între popoare pe tema ideii de naționalitate, ci a dominat lupta de clase și de concepții religioase, rezistența firească, puterea de viață ce se sălășluia într'un popor, poate era de ajuns ca să parăze loviturile ce-i veneau dela alt popor. Astăzi însă această rezistență nu mai e de ajuns, ea trebuie să fie fortificată prin reacțiune, prin luptă națională. Cultura națională, idealul național, a deșteptat atâtea dorințe noi în adversarii noștri, le-a pus în mână atâtea arme de atac, încât suntem primejduiți în însaș ființa noastră ca neam, dacă nu ne vom apăra, dacă nu vom începe lupta. Loviturile ce ne dau de câteva decenii pătrund până în inima neamului nostru — făcându-ne să sângerăm din mii de răni, și pentru că loviturile sunt mai ascuțite, și pentru că ne-am ridicat la un grad mai înalt de conștiință națională. Am devenit și mai senzibili cristalizându-ni-se prin cultură idealul nostru național și trebuie să ajungem, cât mai repede, mai hotărâți. Altfel noi vom pierde mereu și din pozițiile ce le avem, pe când adversarii vor câștiga tot mai multe puncte strategice.

În începerea reacțiunii, a luptei naționale, ne pun piedeci nu numai asupritorii noștri, ci ne punem și noi înșine — afară de încrederea în noi și lipsa de cultură națională — prin multe concepții politice greșite, câștigate în cursul vremii. Asupra unora din aceste concepții greșite, cari și-au făcut culcuș în mentalitatea noastră politică, voim să stăruiem mai la vale, firm convinsi că înlăturarea lor e de cea mai mare necesitate pentru începerea reacțiunii noastre, care, azi, nu mai poate întârzia.

Cea dintâi concepție greșită, care ne ține în loc, e următoarea: „Actuala organizație politică a statului ungar e definitivă, cel puțin dela dualism încoace. În cadrele actuale ale acestei organizații noi nu ne putem ajunge idealul național, fiind dată superioritatea numerică a elementului maghiar, dacă nu față de toate popoarele din țară, cel puțin față de fiecare popor — separat luat, — fiind dată acțiunea șovinistă, care nu mai observă nici legile sancționate în timpuri mai bune. Cadrele actuale ale hegemoniei maghiare noi nu le putem schimba, poate am comite chiar tradare de patrie cercând să le schimbăm”.

Să băgăm bine de seamă: așa cum e stilizată concepția aceasta politică aici, pe față nu e mărturisită decât de cei mai slabi de înger dintre noi, sau de cei cari sunt străini cu totul de cultura noastră națională. Dar, cercetând mai adânc, ne vom convinge că ea stă la baza tuturor nehotărârilor, tuturor îndoielilor noastre, tuturor abdicărilor. Ea este izvorul otrăvit al desorientărilor și al tuturor marilor deprimări cari s'au abătut peste capul nostru în timpul din urmă. Ea ne umple gândurile de melancolie, ea ne paralizază voința, ea ne sleiește însufletirea. „Nu putem face nimic pentru că nu ne permit cadrele vieții constituționale ale Ungariei de azi”. „Autonomia Ardealului? Peste asta s'a trecut de mult. Autonomie națională? Dar cum? Dar cu cine? *Dar ne vor lăsa?*” Dar nu cunoașteți metoda: jandarm, temniță, amendă? Nu, să nu vorbim de așa lucruri mari! Iată: un ajutor pentru școli, pentru biserică, o respectare a dreptului de limbă”.

Nu este intelectual la noi în țară care să nu fi auzit astfel de tânguiești dela unul ori dela altul. Au fost chiar bărbați preținși politici, cari au cerut reducerea punctelor programului partidului național pe motiv că, în cadrele de azi ale statului ungar, nu se pot realiza. Prin o ciudătenie a soartei am ajuns ca unii din noi să respecteze mai cu sfințenie constituția acestui stat decât chiar partidele ungurești din opoziție, ba mai mult chiar decât Tisza, s'o apere chiar în forma cum ne-o pun în gât ordinațiuni ministeriale, cari își bat joc de con-

stituție, ca de pildă de partea ei de căpetenie: egala îndreptărire a naționalităților. Ori cât ne pândesc procurorii încă n'au putut pune mâna pe un Român din Ungaria pe care să-l acuze c'ar fi cercat să schimbe constituția acestei țări.

Cu simțul nostru firesc pentru respectarea legii, simț moștenit dela Romani, noi ne-am îndatnat să punem cruce după fiecare luptă pierdută. Cruce pe autonomia Ardealului, cruce pe legea de naționalitate, cruce pe școli și acum cruce pe biserică națională.

E lege! E lege sancționată!

Adevărat că-i lege, așa cum e, dar legile aduse de oameni nu-s vecinice, legi vecinice are numai Dumnezeu și natura, — nu-s vecinice și e datoria celor ce se simt neîndreptățiți prin ele să lupte ca să nu fie vecinice. Nimic din ce există ca instituții, constituții, programe, n'are caracterul veciniceii. N'avem la mână istoria cu evoluția formelor de guvernament, cu schimbarea puterilor ce alcătuiesc un stat, cu vecinice ondulații de principii, de religii, de clase sociale, de popoare, cari au trecut pe la cârma unui stat? Ori ce alcătuire omenască e nedreptățită și tinde mereu spre perfecțiune, din cea mai adâncă cerință a sufletului omenesc.

Nu mai cadrele actualei constituții ungare să fie vecinice? Să n'ăibă nimeni dreptul să cerce a le schimba chiar dacă ar vedea că țara întreagă se dărimă sub aceste cadre sacrosante? Să comită tradare de patrie bărbatul care ar cerca și ar lupta să lărgească această constituție, s'o democratizeze, s'o facă apărătoarea tuturor popoarelor cari razimă pe umerii lor această țară?

Dar, pentru Dumnezeu, cum am ajuns noi la o așa concepție slugarnică și nenorocită cu privire la o constituție?

Ne spune și istoria trecutului îndepărtat și a celui apropiat precum și faptele zilelor noastre.

Storși de iobăgie, de robia economică, ținuți în noaptea neagră a neștiinței, prin depărtarea noastră dela porțile culturii, ne-au trezit abia fulgerile câtorva minți luminate la patruzeci și opt. Dar n'a fost atunci vreme ca lumina acestor fulgere să pătrundă luminând pentru totdeauna, — dând peceta eternității idealului nostru național, — toate sufletele. A urmat numai decât huietul revoluției, se prăbușia o lume, se ridica alta, și în vârtejul acestor mari prefaceri puțin și au fost Românii cari să fi putut vedea mereu limpede idealul național. Cei puțin cari l'au văzut, cei mai buni ai noștri, au și luptat din răspuțeri pentru intruparea lui. Impotriva voinței lor, cari reprezentau în adevăr sufletul neamului întreg, s'a decretat unirea Ardealului cu Ungaria, s'a decretat limba maghiară de limbă oficială, cu toate prerogativele de neam și clasă ale elementului unguresc, cu toată surubăria oprimării politice pe care o exerciază până azi. Când cei mai mulți ai noștri au început să se trezească de marele huet al revoluției, și au început să se vîndece ranele ucigătoare de decepții ce au trebuit să îndure, cadrele constituției ungare erau stabilite, prin dualism erau puse chiar sub scutul Vienei, și noi am simțit numai decât că ni s'au schimbat cătușile: din iobăgia materială am ajuns în iobăgia politică. Stăpânii nu ni s'au schimbat: erau aceiași. Cel ce a înțeles mai în grabă situația, cu geniul lui diplomatic, Șaguna, s'a grăbit să câștige din bună vreme ce se mai putea câștiga: autonomia bisericii ortodoxe române. Știa că mai târziu va fi cu neputință, prevedea că iobăgia politică se va tot înăspri, știa că, de voie bună, nu ne vor mai da nici un os de ros.

Noi ne-am trezit numai când constituția cea nouă era gata, adusă fără noi și împotriva noastră.

Concepția noastră slugarnică despre natura unei constituții ne-am câștigat-o deci din experiența tristă a conviețuirii noastre cu elementul unguresc care ne-a convins că, în timpul iobăgiei constituției pentru noi era *groful la moște*, iar în era libertății e *groful la guvern*. Acelaș grof, cu

aceeaș mentalitate, cu aceleași porunci, ale căror transgresori căpătau odată douăzeci și cinci ori furcile, iar acum temnița și amenda în bani. Sub oblăduirea acestor grofi noi am ajuns să confundăm legile cu poruncile ce-ți vin dela cel mai mare. Și cum din experiență știam că în țara asta cel mai tare are dreptul să-și execute poruncile, fără considerare dacă sunt drepte ori ba, după zicala tipică pentru Ungaria: Turcul te bate, Turcul te judecă, noi am luat și legile ce s'au adus în țara asta tot ca niște porunci, față de cari n'ai altă apărare decât să îți spatele.

Am cunoscut constituția feudală, ne-am trezit sub constituționalismul modern al libertății, părăndu-ne că nici nu ne-am mișcat din loc: acelaș „muszaj” ni se striga și din dieta din Pesta, care se auzia mai înainte de pe gura fiicăruți domn de pământ, care însemna ceva.

E mirare dacă Românii din Ungaria confundă legea cu acest „muszaj”? Sunt ei de vină dacă i-a bătut nenorocul să cunoască legislația modernă trecută prin tiparul unguresc? Sunt ei de vină dacă au ajuns la nenorocita convingere că o lege, îndată ce-i lege, nu mai poți cărti împotriva ei, nici să cerci s'o schimbi, ci e „muszaj” s'o respectezi?

Porunca unui stăpân crud o țini, da, te temi să n'o duci în îndeplinire pentru că-ți e în joc pielea. Aici raționamentul n'are loc, ci numai supunerea orbească, presupunând că sluga își teme pielea.

Legile cari s'aduc însă de parlamentele moderne nu sunt porunca unui stăpân, ci expresia voinței majorității din o țară. O poruncă poate să fie imorală și stăpânul, dacă are putere, o poate executa. O lege nu poate fi imorală niciodată, și dacă are această pecetă — nu-i mai lege, ci poartă în ea, dela început, simburile descompunerii. Legile făcute de oameni trebuie să urmeze prototipul după care se copiază: legea divină și legea naturii. O lege adevărată nu poate fi imorală nici nu poate porunci o imoralitate, ca de pildă să te ucizi pe tine însuși. O poate cere aceasta felul duelului numit american. — o prostie, vezi bine, — dar nu o lege care pretinde să fie respectată ca atare.

Legile sunt aduse spre folosul tuturor locuitorilor dintr'o țară, trebuie doar să fie ea manifestarea voinței aceluia. De aici urmează de sine, că fiecare locuitor are dreptul să cerceteze dacă legea s'a adus spre binele țării sau ba, are dreptul să protesteze împotriva ei și să încerce s'o schimbe. Popoarele au schimbat nenumărate legi și constituții în istoria omenimei.

Dar căruți Român din Ungaria i-a fost dat, cel puțin dela constituție încoace, să poată contempla legea în senzul european, modern? Noi n'am văzut decât un șir de porunci, cari departe să fie expresia dorinței popoarelor din țară, n'au făcut decât să le dispere și să le revolte, când ele au format totdeauna și formează majoritatea locuitorilor.

Zădarnic ne-am opus unirii Ardealului cu Ungaria: s'a dat porunca din Pesta, a pocnit în Cluj și s'a făcut. Cele câteva familii de grof au strigat: „muszaj!” și s'a decretat unirea. Refrenul era „Unio vagy halál!”, adică aplicarea noii constituții.

Zădarnic am pretins și pretindem executarea legii de naționalitate, — adusă de câteva minți europene ca să mucezească în codexul parlamentului ungar, — în locul legii trăim din ordinațiuni ministeriale, secrete și publice, adică tot din „muszaj”, tot din poruncă.

Zădarnic am cercat și a cercat majoritatea locuitorilor acestei țări să oprească noile legi școlare. Falcicul conte Apponyi a strigat: „muszaj”, și s'au adus.

Cum am ajuns noi să credem că constituția acestei țări are cadre vecinice, cari nu mai pot fi schimbate? După cele desfășurate până aici cred că e limpede pentru ori cine. Am văzut că elementul dominant a făcut totdeauna ce a vrut el, fără să mai întrebe majoritatea acestei țări, ne-am convins că în Ungaria legile sunt schimbate în po-

runci, ne-am convins că rezistența noastră de până acum n'a ajutat la nimic. Generația care a crescut sub această eflorescență a legislativei ungare, aproape nici nu poate avea conceptul european al legii adevărate, și astfel chiar generația nouă dă și în măsură mai mare contingentul acelor cari cred că „nu putem face nimic”. Oamenii noștri mai în vârstă, cari au apucat vremurile de prăbușire, cari au văzut posibilitatea prefacerilor mari, sunt și azi mai optimiști. Apoi generația de azi a crescut în școli străine, chiar în școlile superioare ale acelor cari au creat și îmbogățesc mereu constituția actuală a țării. Ce idei, ce sentimente au putut câștiga dela făuritorii legilor-porunci? Ia' să te pui să-i spui unui tânăr avocat român, care a făcut gimnaziul în Dobrițin și universitatea în Pesta că dorința noastră a Românilor din Ungaria este autonomia națională! Numai decât ți-ar cita zeci de legi și paragrafi prin cari ți-ar arăta că așa ceva e o absurditate.

Adecă să ținem seamă de cronologie! Dacă i-ai fi spus asta înainte cu un an, ți-ar fi răspuns așa cu siguranță; acum, după acțiunea României, credem că ne-ar da de mijloc.

Să recapitulăm.

În reacțiunea, în lupta politică ce trebuie s'o pornim împotriva atacurilor asupra noastră și pentru câștigarea cât mai grabnică a drepturilor noastre ca popor, ne suntem piedecă noi înșine prin concepția politică greșită, că statul ungar are o constituție, și că în cadrele actuale nu ne vom putea schimba din simplul motiv că „nu-i slobod”. Această concepție slugarnică ne-am câștigat-o și înainte și după constituție, de-o parte prin faptul că în țara asta a stăpânit totdeauna forța brută, numească-se forma ei poruncă ori lege; de altă parte prin experiența zădarnicelor încercări de a schimba ceva în favorul nostru și prin educația în spirit național unguresc a generației actuale în școlile medii și superioare ungurești. Dar concepția aceasta trebuie să o părăsim, fiindcă e falsă.

Toată constituția de azi a țării s'a adus fără noi și în mare parte împotriva noastră, iar noi numărăm patru milioane în Ardeal și în Ungaria. Noi avem dreptul să fim tratați ca fii adevărați ai acestei patrii, ori cât ar fi sovinișmul unguresc. Dacă actualele cadre ale constituției nu sunt destul de încăpătoare și pentru noi, — și nu sunt — avem datoria de cetățeni și de apărători ai țării să cerem revizuirea acestei constituții, să introducem în ea atâtea părți nouă câte sunt necesare pentru libera noastră dezvoltare națională. Avem dreptul să propunem chiar altă alcătuire politică a Ungariei: un stat cu națiuni autonome. E un om ridicol acela care pretinde că „nu-i slobod să ne mișcăm” pentru că am comite „tradare de patrie”. A lupta pentru stergerea anomaliilor din țară, pentru a-i pune o bază democratică, o bază de drept care să corespundă faptului, înseamnă a face operă de patriotism și nu de tradare. Nu luptăm pentru răsturnarea,

ci pentru întărirea țării, poate să se răstoarne numai actuala suprașmărie maghiară, care în forma ei actuală n'are nici o bază de drept și primejduiește binele țării. Căci noi sub țară înțelegem nu numai ținutul dintre Tisa și Dunăre, precum și Secuimea, ci tot pământul dintre Carpați, și sub „națiune” nu înțelegem numai pe Unguri.

„Națiunea unitară maghiară” e o concepție, dar nu o realitate, și de dragul ei noi nu mai putem suferi să ne primejduim pe noi și țara întreagă.

Deci în noua noastră concepție politică vor trebui să intre următoarele adevăruri:

Nici o constituție pe lume nu-i vecinică.

Constituțiile nedrepte pot fi răsturnate prin voința poporului, prin mijloace legale, și, în clipe mari, se răstoarnă prin revoluții, deci chiar prin mijloace nepermise.

Fiecare cetățean are dreptul și datoria să lucreze pentru schimbarea legilor nefavorabile pentru majoritatea locuitorilor din o țară.

Activitatea aceasta nu poate fi numită tradare de patrie, ci cel mai larg și mai înalt patriotism: tinde să păzească țara de mari prăbușiri.

În special:

Dacă actualele cadre ale constituției ungare nu sunt destul de largi — și nu sunt — ca în ele să încapă realizarea idealului nostru național, trebuie să luptăm ca să le lărgim. În lupta ce trebuie s'o începem n'avem gânduri dușmănoase țării sau vreunui popor de aici, ci suntem dușmanii unei stări politice pe care nu o recunoaștem a avea baze de drept. Suntem dușmanii „ideii”, care-i o scrinteală și a „hegenomiei”, care-i o tiranie. Luptăm pentru stabilirea bazei de drept pe care trebuie să se așeze toate popoarele din Ungaria, pentru că țara și noi, și Ungurii chiar, numai așa vom avea viitor.

Nu e o rușine și o slugarnicie să credem că o astfel de luptă nu ne este iertată, c'ar fi tradare de patrie? Suntem intrați în epoca câștigării drepturilor naționale, și cei cari n'ar voi să plece la luptă de bună voie, ori vor fi duși cu puterea de puvoiu, ori vor fi aruncați afară din corpul națiunii, pentru totdeauna.

Un salut din noul pământ românesc. Primum din Dobrici, cu data de 21 Septembrie, următoarea depeșă:

Ministrul Instrucțiunii, d. Dissescu, reprezentantul României la conferința de pace dela Haga, însoțit de inspectorii școlari a început să facă importante vizite pentru studierea chestiunii școlare în noul teritoriu, unde odinioară a călcat piciorul legionarului roman și au stăpânit ostașii lui Mircea și ai lui Mihai Viteazul. Astăzi, stabilindu-se legătura cu trecutul strămoșesc, ministrul școalelor

ascultă plângerile văduvelor, hotărăște răspândirea luminei și împăciuirii între elementele supuse din vechea cetate a Dârstorului. Transmitem cu toții ziarului „Românul” și fraților transcarpațineni un salut frățesc.

Cilnciu.

Consfătuirea dela Geszt. Infrigurările inarmării continue au provocat o agilitate neobișnuită în cercurile conducătoare ale monarhiei noastre. Eri au fost oaspeții contelui Tisza la Geszt cavalerul Krobotin ministrul de război și baronul Hazai ministrul honvezimei, cari s'au sfătuit cu primministrul Ungariei în chestia ridicării efectivului armatei. Comandamentul armatei a și prelucrat planul unei noi ridicări de efectiv, precum și a augmentării contingentului de recruți. Mai rămâne acum să înduplece pe miniștrii de resort ai celor două țări, pentru ca să-l primească în întregime. Consfătuirea aceste bineînțeles nu sunt de caracter oficial; contele Tisza va lua numai notă de dorințele comandamentului armatei făcându-și observațiile sale și lăsând ca proiectele discutate să fie cercetate de delegațiuni, cari apoi — suntem siguri — le vor da cuvenitul timbru oficial pregătindu-le calea de-a intra în șirul legilor sancționate.

O epopee caraghoasă. Ni se serie din Iași:

Curat vorba cea: „după războiu mulți viteji se arată!”...

Unde, din momentul ce s'a decretat mobilizarea și cât a durat apoi campania oștrei române în Bulgaria, n'auzeai nici măcar de existența gălăgioșilor agitatori antimilitariști ai epocii de îngăduitoare pace — acum, când mesul lucrurilor a intrat iarăși în făgașul său obișnuit, atmosfera vieții publice din România cată a fi din nou și mai adânc tulburată de țipetele stridente ale acelorși agitatori socialiști antimilitariști.

Pornind pe tema rezultatelor pe care trebuie să le aibă România de pe urma acțiunii sale războinice, și alimentându-se și dela izvorul acuzațiilor anonime și exagerate împotriva armatei, din publicarea cărora unele ziare și-au făcut o adevărată specialitate — antimilitariștii și ceilalți afiliați ai clubului socialist, doreau să aibă cu ori ce preț prilejul de a împuia auzul trecătorilor liniștiți de pe străzile capitalei cu strigătele lor sălbatice de „jos războiul”, „jos actul de banditism săvârșit împotriva poporului bulgar” (adică anexarea

Lui Vlaicu.

Fraților de peste munți.

Cutezat-ai cu voința
Să străbați împărăția
Lumilor intrezărită,
Unde tunetul domnește
Unde fulgerul s'indoie,

Unde se clădesc din nouri
Mii castele înspumate
Ce, lovite de o rază,
Coperișul lor himeric
Și-l preschimbă în văpae,

Unde luna cobitoare
În veșmânt aprins de flăcări
Mișcă trupu-i înghețat,
Pe când soarele dispore
Stelele ca să s'aprindă,

Unde negrul fund al zărei
Din fărâme de lumină
Iși alcătuie albastrul
Peste bolta 'nșălătoare
Vălul tainelor să 'ntindă,

Și acolo 'n sân de groază
Ai voit să urci aripa
Îndrăznețului tău zbor
Ca să legi în ceasuri grele
Fii vechiului popor,

Te-ai grăbit și 'n goană mare
Cum treceai spre nalții munți,
Ai lovit bogta-ți frunte
De-ale morței negre punți.

Și-ai sfărmat învăltoarea
Unui stânt și falnic dor,

Căci erai doar împlinirea
Unor gânduri ce nu mor.

Dar broboadele durerii
Când încep să se deslege
Soarta... jertfe de pe vărfuri
Totdeauna își alege.

Și-astfel îndrăzniți a dansa
Să prăvale 'n fundul gliei
Fiul ce-aprinsese-o faclă
În nădejțile moșiei.

El nu-i mort, căci doar pământul
Și-a luat iarăș țărina
Lăsând sus deasupra noastră,
Frați iubiți... toată lumina!

Riria.

teritoriului dela sudul Dobrogei), „dați drepturi politice ultimilor sclavi din Europa: evreii din România” s. a. m. d.

Pentru aceasta anunțaseră o întrunire publică și se încercară să trimită locuitorilor din ținutul anexat — adică Bulgarilor: conaționalii dr.-ului Racoyschi — niște manifeste ce conțineau vădite îndemnuri la nesupunere față de noile autorități românești. Oficialitățile competente însă au interzis întrunirea și confiscat manifestele.

Așa s'a terminat deocamdată epopeia „antimilitariștilor români...”

Inchiderea graniței la Turnu-roșu. „Gazetei” i se scrie din Sibiu: *Ministrul de interne ungar a interzis trecerea graniței dela Turnu-roșu spre România. Motivarea acestui ordin draconic, care aduce pagube reale atât comerțului nostru cât și aceluia din regatul României, nu se spune. Holera nu poate fi cauza, deoarece atunci închiderea drumului spre România trebuia făcută la timp, iar nu acum când pericolul de contaminare la graniță e zero, holera fiind aproape stinsă în România. Dealtcum sistemul profilactic în toată lumea este carantina, iar nu închiderea granițelor. O lămurire a ordinului dlui ministru se cere și o interpelație în cameră este indicată cât mai în grabă.*

DOUĂ EVENIMENTE IMPORTANTE IN FAMILIA PRINCIPARĂ ROMÂNĂ. Dela un personaj din imediatul anturaj al familiei principare române ziarul „Seara” primește următoarele informații sigure:

În luna Octomvrie se vor produce în dinastia României două evenimente importante.

Prințul Carol se va logodi cu marea ducesă Olga, fiica cea mai mare a țarului Rusiei.

Imediat după acest eveniment se va proclama logodna prințului George, mostenitorul tronului grec, cu principesa Elisabeta a României.

Aceste solemnități sunt aranjate de pe acum în cele mai mici amănunte. Ele vor fi cunoscute în mod oficial cel mult până la 15 Octomvrie viitor.

D. Take Ionescu la San Giuliano. O telegramă din Roma anunță, că în onoarea ministrului de interne român, d. Take Ionescu, ministrul președinte al Italiei, d. SanGiuliano, a dat în Fiuggi un dejun. Cei doi bărbați de stat după dejun au conferat împreună timp mai îndelungat, iar apoi d. Take Ionescu s'a reintors la Roma.

In jurul noului convenții comerciale cu Serbia. După cum se anunță din Viena ministerul nostru de externe a terminat proiectul noului convenții comerciale cu Serbia. Proiectul acesta a fost trimis la Belgrad spre studiere prealabilă. Tratatul oficial însă referitoare la această convenție, nu se încep până după ce va sosi acasă primul ministru al Serbiei d. Pasici. Aceste tratative promit să fie foarte interesante cu tot caracterul lor oficial, având în vedere relațiile dintre cele două țări pactante.

Chestia seminaristilor din Budapesta. Cefitorii noștri cunosc afacerea seminaristilor români din Budapesta, cari au refuzat iscălirea unui regulament intern al seminarului central din capitală, prin care regulamentul seminaristilor români erau opriti de a conversa românește și trebuiau să ia parte la societatea de lectură a seminarului, unde domnește cel mai turbat șovinism maghiar. Acum ziarele ungurești aduc știrea, că la ordinul mitropolitului Mihályi din Blaj acești teologi au fost siliți a se înscrie din nou la seminarul din Budapesta și au fost siliți să iscălească și faimosul regulament.

Am aștepta în chestia aceasta atât de gingasă, ca publicul românesc să primească din partea factorilor competenți informațiile liniștitoare. Acești factori însă până acum nu s'au declarat. Cereți deci cu insistență să ni se spună adevărata stare a lucrurilor, ca să fim puși în situația a ne spune cuvântul în deplină cunoștință de cauză.

Contele Andrassy rămas în minoritate. În congregația de azi, Luni, a comitatului Zemplén, a luat parte la discuții și contele Iuliu Andrassy, Istovindu-și plămânii de clapon cu o vorbire în

contra rivalului său, a contelui Tisza, căruia i-a anunțat un vot de blam. Congregația a respins cu mare majoritate votul de blam al dlui Andrassy. Și comedia nu mai are un sfârșit...

Mișcarea Italianilor.

— Dela colaboratorul nostru special. —

Triest, 20 Septembrie.

(S) Mișcarea Italianilor din Austro-Ungaria, încurajați de opinia italiană din patria mamă, ia proporțiuni tot mai îngrijitoare pentru conducătorii politicii habsburgice. Presa din regatul Italiei și opinia publică în general se arată tot mai nemulțumită de procedurile Austriei. Știrea că guvernul austriac este decis să disolve consiliul municipal din Triest drept pedeapsă fiindcă acesta a protestat contra faimosului decret al prințului de Hohenlohe, a produs în Italia întreagă o indignare pe care cercurile oficiale nu mai o pot ascunde.

Există prin urmare o tensiune între Roma și Viena, deși cele două guverne fac tot posibilul ca să micșoreze efectele amărăciunii de care este stăpânită opinia italiană. Dacă nemulțumirea Italiei nu se manifestă și mai energic și dacă nu s'a ajuns încă la o ruptură între cele două state, cauza este că Italia este condusă de bărbați politici înțelepți cari își dau perfect socoteala că Italianii au încă interes de a menaja Austro-Ungaria și blocul germanic...

Cât timp va mai dura această situațiune paradoxală?... Poate să seosească în curând momentul când guvernul italian, ca și cel român, va fi silit de opinia publică ca să ia o atitudine mai energică și când complicațiunile mai grave nu vor putea fi înlăturate. Fapt este că încercările brutale ale guvernărilor austriaci de a înăbuși orice mișcare națională în sânul Italianilor din Triest, Trentino, Istria și coasta Dalmației a produs în Italia o reacțiune care nu va rămâne fără consecințe mari în politica externă.

Ziarele italiene în zilele trecute reproduc și însoțesc cu critici violente un articol al baronului Chlumetzki, director de revistă și mare italofof, care a declarat pur și simplu că guvernul austriac trebuie să caute toate mijloacele de a sugruma elementul italian din Austria și a curăța toată Dalmația de latini. Acest articol alui Chlumetzki nu trebuie să ne mire când știm că Slavii (și baronul de Chlumetzki este de origine slav) sunt în Dalmația și pe toată coasta austriacă cei mai aprigi dușmani ai Italianilor. Se știe doar că Croații visează slavizarea întregii coaste istriene și dalmatine. Este însă trist pentru relațiunile austro-italiene că guvernul austriac se face unealta Slavilor și dă lovitura Italianilor cu rizicul de a întări pe Slavi...

Deputatul italian Barzilai scrie în seriosul organ roman *Giornale d'Italia* că dacă Italia nu va obține satisfacțiune pentru jignirea ce i-a adus-o decretul prințului de Hohenlohe, înseamnă că Austria are intențiunea precisă de a persevera în opera de distrugere a elementului italian din Austria! Iar aceasta va să zică definitivă consacrare a impopularității alianței austro-italiene. Ultima oră a sunat! — guvernul vienez ar trebui să se oprească în această operă periculoasă care poate duce la dezastre.

Pe de altă parte primim știri semnificative cu privire la mișcarea în interesul universității italiene, pe care întreg poporul italian o dorește la Triest. Studenții italieni din Austria (ei studiază actualmente la Viena și la Budapesta) au ținut un impunător meeting la Zara, în capitala Dalmației, și în mijlocul unui entuziasm indescriptibil au reclamat înființarea universității italiene la Triest. Publicul nostru cunoaște antecedentele acestei mișcări culturale și politice. Sunt mai multe zecimi de ani de când opinia italiană cere cu energie guvernărilor austriaci o universitate italiană în marele centru italian Triest. Guvernul austriac a încuviințat întemeierea unei universități italiene, dar nu într'un centru italian — ceea ce ar fi politicește periculos pentru Austria, cunoscute fiind sentimentele iredentiste ale Italianilor — ci într'un centru german: Viena sau Innsbruck... Italianii

stăruiesc însă pentru Triest și este semnificativ pentru acțiunea lor că meetingul dela Zara a avut un mare succes, când se știe că tocmai acest oraș este un centru italian expus slavizării.

Interesele identice pe cari Austria și Italia le au în Albania și într'o parte a bazinului Mediteranei, au făcut ca Italianii să-și calce pe inimă și să tolereze persecutarea fraților lor din Trentino, Triest, Fiume, Istria și Dalmația. Este o situațiune analogă aceleia dintre România și Austro-Ungaria, căci și regatul român a trebuit să înghită, zecimi de ani de-a rândul, persecuțiunile Românilor din Transilvania și Bucovina de dragul combinațiunilor politice externe... România a avut însă curajul și energia să pună piciorul în prag și să se afirme ca un stat care-și cunoaște interesele. Este rândul Italiei să facă acum același lucru. Din parte-ne nu ne îndoiim că aceasta se va și întâmpla și marele avânt politic al Italiei se va afirma și în fața politicii austriace, care a comis marea greșală de a îndispune pe Italianii după cum i-a indispus și pe Români! Să sperăm că acest complex de chestiuni politice se va rezolva în favoarea marilor interese românești, cari sunt acum așa zicând identice cu acelea ale fraților noștri italieni.

In jurul morții lui Aurel Vlaicu.

(Dela trimisul nostru.)

București, 20 Septembrie.

Dispariția lui Vlaicu a trezit un răsunet de durere atât de adânc încât nici azi el nu s'a stins. Regretul capitalei a fost atât de adânc și de sincer, încât va trece încă multă vreme până când se va înceta a se pomeni zilnic numele aviatorului cu tragic sfârșit. Și acuma ne răsună în urechi pe Calea Victoriei, pe Bulevard, ori unde, numele iubit al lui Vlaicu, strigat de vânzătorii de cărți poștale, de portrete și de ilustrații cu vederea aviatorului și a aparatului său. Editorul lor a făcut în zilele acestea, de sigur, un bun gheșeft, traducând durerea și simpatia capitalei și a țării întregi în monedă sunătoare.

În cafenele, în cluburi se discută și acuma misterul care tot mai învelește încă cauza morții lui Vlaicu. Cum a putut să se producă o asemenea catastrofă? Se vorbește mai ales de un viraj prea brusc al aviatorului, făcut pentru a se întoarce la locul de aterizare pe care probabil îl lăsase în urmă. Ajunge ca unghiul maximal de echilibru să fi fost întrecut cu un singur grad, pentru a produce catastrofa. Dar Vlaicu era atât de sigur că nu-și poate pierde echilibrul, încât rîdea de cei ce îi puneau în perspectivă primejdia unui desechilibru.

— La mașina mea o răsturnare prin desechilibru, este exclusă, căci centrul de greutate, motorul, se află dedesubt, până când la alții el se află deasupra.

De aici se explică îndrăznețele viraje ale aviatorului nostru cu cari uimea lumea întreagă și speria pe spectatorii neinițiați, cari aveau impresia în orice clipă că aparatul se va răsturna și se va prăbuși în mod iremediabil.

Ce spune d. Andrei Popovici.

Eram a treia seară după catastrofa lui Vlaicu la *Terasa Oteteleşeanu* din capitală. Se formase o masă de intelectuali la care luau parte d. Z. Bărseanu cu doamna, Victor Eftimiu, Rusu-Abrudeanu, Rusu-Ardeleanu, C. Nedelcu, căpitanul Andrei Popovici din secția aviației militare și alții. Când deodată, intrând în local, un confrate ne aduce știrea că la poliția capitalei s'a primit un denunț anonim, scris de însuș făptuitorul, care mărturisește că, aflându-se cu o pușcă pe câmpul de lângă Bănești, a tras asupra aeroplanului lui Vlaicu. Criminalul, chinuit de remușcări, se mărturisește vinovat de crima sa, fără a-și indica însă numele.

Știrea asta, se înțelege a produs o mare senzație la masa noastră.

D. căpitan A. Popovici, unul din cei mai distinși ofițeri români ce am cunoscut, ne spune că în baza denunțului trupul lui Vlaicu a fost supus unui examen minuțios. Examenul n'a confir-

mat însă bănuiala că aviatorul ar fi fost atins de un glonț.

— Dar dacă glonțul a atins aparatul, nu pe Vlaicu? a fost întrebare d. căpitan.

— Numai într'un singur caz era posibil ca glonțul să-i fie fatal, anume dacă el atingea una din cele două elice. Cum aripile lor sunt alcătuite din vre-o 6 bucăți foarte fine, închegate într'un întreg, atingerea glonțului ar fi făcut praf helicea întregă și ar fi provocat o catastrofă imediată. Cum însă helicea face într'un minut cam 1000—1200 de învârtituri, este puțin probabil ca un glonț să o fi atins, dar nu este nici exclus.

Bărfitorii lui Vlaicu.

Am ascultat cu interes expunerile dlui A. Popovici care a fost unul din cei mai sinceri prieteni ai lui Vlaicu, în deosebire de alți aviatori români, mai puțin sinceri în sentimentele lor de ipocrită durere pentru pierderea tovarășului lor.

Unul din acești din urmă se spune că, ajuns cu automobilul, la locul catastrofei, în fața aparatului zdrobit, avu, în loc de o lacrimă sau un „Dumnezeu să-l ierte”, următoarea observație risipită în franțuzește:

— Iacă, nu am spus eu că aparatul ăsta nu-i bun de nimic?

A contesta valoarea unei invenții, nu înainte, ci după ce ea a fost consacrată prin nenumărate succese, este de sigur o lipsă de loialitate și camaraderie.

Tin să constat însă că, în sânul trupei de aviație militară, a armatei, a domnit totdeauna un spirit de sinceră admirație și dragoste pentru Vlaicu al nostru.

Nu pot să mă opresc a mai aminti pe un bărfitor al lui Vlaicu.

Un domn *Păcuraru*, care, întors dela școala de aviație din Jevisy (Franța), negreșit că nu se mai putea numi, ca orice român de rând *Gheorghe*, ci se iscălește cu mândrie *Georges Păcuraru*, acest domn *Georges* deci scrie un articol în *Universul* prin care acuză pe Vlaicu de neglijență și explică accidentul prin aceea că Vlaicu nu-și înnoie motorul învechit. Să admitem chiar neglijența lui Vlaicu, deși credem că va fi fost mai de grabă vorba de *lipsă de mijloace*, nu putem să trecem însă sub tăcere afirmațiunea că „In sine, fără a micșora valoarea lor, virajele lui Vlaicu *nu aveau nimic anormal sau nebunesc*”.

Va să zică erau un lucru „normal” și de toate zilele, după d. Păcuraru, și nu merită să li-se dea atenția ce li s'a dat.

La aceasta răspundem cu cuvintele lui Vlaicu care la aceeași întâmplare ce i se făcuse odată ar fi răspuns:

„Dacă virajele mele nu-s vre-o drăcie, poftim imitați-le și voi!”

De altfel d. Păcuraru recunoaște singur tot acolo că „caporalul Victor făcea la Juvisy cu un biplan H. Farman lucruri tot atât de extraordinare ca Vlaicu și cari l-au clasat între cei mai de seamă aviatori ai Franței! (deci ai lumii!)”

Va să zică virajele lui Vlaicu aveau totuși ceva neobișnuit, anormal, ceace tăgăduise cu 8 rânduri mai sus d. Păcuraru...

Ardealul și moartea lui Vlaicu.

Deși, la înmormântarea lui Vlaicu, Ardealul a fost reprezentat prin vre-o 15 persoane, între cari vre-o 8 țărani din Bințiți, totuși nu mă pot opri de a nu face unele observații. Funerariile fuseseră fixate pe ziua de Marți. Cu toate astea Marți, cu ultimul tren, nu sosise încă nimeni din Ardeal la București. Așteptasem un tren după altul, ieșisem zilnic la gară, vre-o 10—15 ardeleni, dar nimeni nu sosea. Astfel se stăruie ca înmormântarea să fie amânată cu o zi, pe Miercuri. Aceasta lipsă de interes la început, și tar-

divitatea de mai târziu făcuseră o impresie penibilă între noi ardelenii din București. Trebuie să mulțămim dlui Dr. Aurel Vlad și domnilor delegați din Sibiu (O. Tăslăuanu, L. Triteanu, Dr. Fruma) că ne-au ferit de rușinea ce am fi pățit dacă la aceasta mare manifestație de do- liu, care în rândul întâi privea Ardealul, noi am fi rămas, reci și indiferenți, fără nici un reprezentant. Ce să mai spunem de Brașovul românesc care, la o distanță atât de mică de București, a trimis un *singur* om, pe d. Dr. Voicu Nițescu, în numele *Gazetei*? Nu credeam ca Brașovul să fi decăzut în asemenea hal de indolență și lipsă de conștiință...

În sfârșit, mai amintesc și o părere a dlui Nicolae Iorga pe care l-am întâlnit a treia zi după înmormântare, întâmplător, în gara Ploiești.

— După știrea despre căderea lui Vlaicu, spunea marele nostru istoric, aș fi așteptat ca la serbările din Orăștie să se renunțe, nu la ședințe, dar la toate manifestările de veselie socială, la banchet, petreceri și celelalte obișnuite „producțiuni” și „prestațiuni”, cum le numiți d-v. în Ardeal.

Oare muștrarea legitimă a dlui Iorga va fi înțeleasă la noi acasă? *Coresp.*

Pentru monumentul lui Vlaicu.

Arad, 22 Septembrie.

Au mai contribuit:	
Dr. Teodor Pop, Giula-Vársánd	20.—
Dr. Enea Nicola, Patotalva	20.—
Nicolae Fieru, Bobálma	10.—
Dr. Ioachim Tolciu și Irinuta Fauru, Orăștie	10.—
Petru Dancășu, Budapesta	10.—
Dr. Andrei Pop, B.-Huedin	20.—
C. Iorgovan, Timișoara	2.—
Valeria Dr. Széles, Gherla	5.—
Dr. A. Moga, Sebeșul-sănesc	20.—
Hortensia Dr. Füllepp, Hunedoara	5.—
Antoniu și Ecaterina Sequens, Caransebeș	50.—

Cu totul: 172.—

Parastasuri.

S'au oficiat cu solemnitate în următoarele localități:

În *Caransebeș*, de toți preoții, pontificând sfinția sa protopopul A. Ghidiu. A fost de față și P. S. Sa episcopul Miron Cristea.

În *T.-Severin*, în biserica catedrală „Grecescu.”

În *Teiuș*, oficiind și predicând sfinția sa P. Suciu.

Conferință comemorativă.

În cercul „Reuniunii sodalilor români din Sibiu”, d. profesor seminarial Dr. Silviu Dragomir va vorbi despre personalitatea și meritele dispărutului, în 25 Septembrie n.

Un monument la Iași.

Primiți dela corespondentul nostru special: Aplaudăm din toată inima inițiativa mitropolitului nostru din Iași, D. D. Pimen Georgescu de a se ridica un monument comemorativ pe cîna dealului dela mănăstirea Cetățuia, pe deasupra căruia s'a rotit, în zilele jubileului universității, vulturul năzdrăvan, acum zdrobit, al lui Aurel Vlaicu.

Suflete veștite.

Ni se scrie din Govoșdia (comitatul Aradului):

Vre-o câțiva oameni de inimă au cerut și în această comună să se tragă clopotele pentru Vlaicu, dar episcopul n'a dat voie decât pentru taxa de 1 coroană. Preotul n'a avut nici un cuvânt de desaprobare.

Trist lucru.

Numărul „Vlaicu” al revistei „Lucașfărul”. Suntem rugați să publicăm următoarele: Numărul următor al revistei „Lucașfărul” din Sibiu va fi închinat memoriei neuitatului nostru aviator Vlaicu. În acest număr se vor publica numeroase fotografii privitoare la sbo- rurile și înmormântarea lui. Din cauza că aceste fo- tografii și clișee vor fi făcute la București, apariția numărului va întârzia câteva zile.

Sucesiunea lui Aurel Vlaicu.

Venerabilul Dumitru Vlaicu, părintele neuitatu- lui Aurel, s'a prezentat Vineri primului președinte al tribunalului Ilfov, căruia i-a cerut să încuviin- țeze ridicarea sigiliilor aplicate la locuința și han- garul decedatului și a dispune inventarierea averii rămase.

Primul președinte a primit cu bunăvoință pe Dumitru Vlaicu și a delegat pe d. judecător Pop Șerbănescu cu facerea inventarului. Dsa s'a trans- portat imediat întâi în str. Sf. Ionică 17 și apoi la hangarul dela Cotroceni, procedând la cele legale. Dumitru Vlaicu a fost asistat de d. Dr. Aurel Vlad.

Din informațiile culese de ziarul „Adevărul”, magistratul care a instrumentat a găsit la domli- ciliul marelui defunct din str. Sf. Ionică 17, suma de 9000 lei în numerar, cum și mai multe acte de creanțe în valoare de circa 20.000 lei.

Acte interesante ce s'au mai găsit: mai multe planuri ale diferitelor tipuri de aeroplane la cari Vlaicu își aplicase treptat geniul său descoperitor; documente referitoare la tratativele dintre Vlaicu și Compania Marconi pentru furnizarea a câteva sute de aeroplane; o scrisoare din partea unei u- zine engleze care propunea lui Vlaicu să-i vândă ei invențiunea.

În fine s'au mai găsit câteva contracte înche- iate cu ministerul de război.

În hangar s'au găsit trei aeroplane în stare bună și toate utensiile unui atelier complet de reparat aeroplane; tot acolo s'a mai găsit un au- tomobil.

O faptă creștinească a țăranilor din Bănești.

„Mai mulți săteni din comuna Bănești au în- fipt pe locul unde aviatorul Vlaicu a găsit un atât de tragic sfârșit, o cruce pe care este scris: „Vlaicu mort în ziua de 30 August v.”

Când oamenii n'au ce face.

Un cetitor al ziarului „Adevărul” din București, care între altele, se vede că se ocupă și cu spiritismul, roagă numitul ziar să-i publice următoarele:

„Intr'o ședință de spiritism de Miercuri seara, rugând spiritul lui Vlaicu să ne lămurească cauza accidentului, a binevoit să ne răspundă următoarele:

— Nu pot să suport lacrimile și laudele. Oh! Nu știți ce e viața! Ah! Viața fără rezultat. Am vrut mult și contrar a ieșit. Și nu mult și altă victimă va fi!”

După aceasta retrăgându-se, întrebăm spiritul dlui G. același lucru. Ne răspunde: „L'a încurcat un vânt lute”.

Întrebând dacă cumva la concursul de aviație de Duminecă, la Brăila se va înregistra vr'un accident, spi- ritul răspunzând afirmativ, întrebăm de persoană. Ne răspunde: „Protopopescu, la orele 7 și 8” (rămânem în- marmuriti).

Acestea m'am crezut dator să vi le comunfc, dacă în- neti să vă mai spu că spiritul prezicea între altele și un război victorios peste doi ani cu Austria, în care Maj. Sa regele va fi încoronat împărat...

Sper că scrisoarea s'o primită la timp și nu cred că și spiritele să fie capabile de minciuni!”

Lacrimile copiilor noștri.

Primiți înduioșetoarele rânduri:

Caragiale, Cerna, Iosif, Chendi au fost jeliți pretutindeni, unde scrierile lor au pătruns, așa- dară de toată pătura noastră intelectuală. Cealaltă pătură însă, țăranul și mlădițele tinere: *talpa* și *viitorul*, abia dacă în treacăt, chip răslet, au luat la cunoștință moartea acestor bărbați iluștri, fără vre-o durere mai deosebită.

Atâta jale însă de câtă e cuprins azi întreg nea- mul românesc dela mic până la mare, dela tânăr până la bătrân, n'a fost nici când.

Mă gândesc în primul rând la copiii noștri și lacrimile mă podidesc. Știu că aproape toți l'au cunoscut. Unii l'au văzut sburând, alții-l cunosc du- pă fotografiile din călindare, iar cei mai mulți din auzite. Rar vei găsi vre-un copil, care să nu știe ceva de Vlaicu.

Am auzit copii mici, cari mai cu seamă nici

vorbii nu puteau, dar atâta tot știau spune: „Vai cu sboală tus, tus” și imitau cu mâinile sborul martirului.

Am văzut copii mai marișori, cari își făceau și ei „mașină de sburat ca Vlaicu” din roatele plugului. Unul ședea între ele, doi le trăgeau, iar alții doi strigau „cât îi lua gura: „Fugiți, că vine Vlaicu cu mașina și dă peste voi!”. Apoi începeau să imiteze pocnetele produse de benzina: prrrr, poc, poc, prrrr... și roatele plugului fugeau în goană nebună dealungul satului, asupra căruia pluta duhul lui Vlaicu....

Când am citit vestea sguđuitoare am sărit ca ars, pe urmă am rămas uluit. Lacrimile binefăcătoare numai după aceea au isbucit. Am plecat către școală. Copiii s'adunară în jurul meu. Mă vedeau trist și par'că presimțeau și ei, că s'a întâmplat o mare nenorocire, căci ciripitul lor vesel încetă. Sgomotul obicinuit lipsia. Așteptau să le spun ce s'a întâmplat. Am început: „Copii, cari ați auzit de Vlaicu?” Toți vorbeau. „Eu l'am văzut la Orăștie... eu la Bălgrad... eu l'am văzut în Călinar cu Octavian Goga... eu i-am văzut mașina tot în călinar... mie mi-a spus tata de el”. Și o însuflețire mare se putea vedea pe fețele lor, care era în vădită contradicție cu presimțirea tristă de adinauri.

„Copii ascultați, că vă spun o veste foarte tristă”. Urmă o tăcere de mormânt. „Copii, începutul eu de nou, Vlaicu nu mai este între cei vii. Dzeu l'a chemat la sine. Vlaicu, care a fost fala neamului nostru întreg, a căzut din aeroplan, dela înălțime mare și s'a sfărâmat și el și aeroplanul”.

În timpul cât vorbeam, ochii mei treceau dela unul la altul. Voiam să văd ce impresie face asupra lor îngrozitoarea veste. Și pot spune fără exagerare, că pe fețele lor se citia o durere mare, o tristete adevărată și lacrimi străluceau în ochii lor cuminți. Ca unul se sculară toți în într'un singur glas ziseră: „Dzeu să-l ierte!”

Acestea sunt lacrimile copiilor noștri, vărsate din inimă pentru tine scumpul nostru erou. Pentru că tu n'ai fost numai cuceritorul falnic al văzduhului, ci ai fost și educatorul ideal al acestor mlădite. Ceea ce pedagogia numai în decurs de decenii a putut face, Tu ai făcut în câțiva ani. Ai sădit în inimile noastre cel mai sfânt sentiment: *sentimentul național*, pentru care în vece îți vom fi recunoscători și nici când nu te vom uita.

Un dascăl român.

„Libertatea” osândită.

Cetim în „Libertate”:

„Vineri în 12 Septembrie (săptămâna trecută) redactorul responsabil al „Libertății”, d. Pompiliu Albu, a fost chemat înaintea județii de instrucție din Orăștie, și ascultat în două procese de presă ce s'au pornit de procuratura din Cluj în contra acestei foi, pentru două articole apărute în „Libertatea” din ast an.

Unul e articolul: „Martirii iubirii de neam” din Nr. 21 dela 15 Mai n. 1913, în care se descrie pășania celor 14 țărani din Moftinul-mic și a preotului lor Mureșianu, pe cari după ce i-a ținut în arest preventiv, procurorul spunea că-i liberează dacă pun cautiune 160.000 cor!... Despre o astfel de întâmplare „Libertatea” a scris un articol în care a pus nițică inimă, — pentru ce trebuiește și ea lovită la mir cu crucea sfântă dela Hajdudorogh!... Să gustăm și noi din bunătațea pe care acea biserică o răvârsă asupra Românilor ce vin în ceva atingere cu ea!...

Al doilea e articolul: „Preotul Mureșianu pretuit în 100.000 coroane” publicat în Nr. 22 (dela 22 Mai n.) în care se dă partea cea mai mare din scrisoarea trimisă de părintele Dr. Lucaciu ziarului „Românul” după ce a cercetat în arest pe frații din Moftin.

Redactorul nostru a primit răspunderea pentru publicarea articolelor.

E interesant că cei 15 Români au fost trimiși acasă, fără a fi judecați, și e prea cu puțință ca să nici nu mai fie judecați, iar noi pentru că am vorbit cu iubire despre ei, o să fim pedepsiți!

Și așa ceva e cu puțință în țara noastră cea cu multe dreptăți pentru cetățenii ei!”

Dăscălimea noastră să-și cunoască dușmanii.

Arad, 22 Septembrie.

Un învățător român ne atrage atenția asupra injuriilor, pe cari revista „Tanitô” (Învățătorul), organul oficial al alianței învățătorilor evreo-maghiari le debitează zi de zi la adresa învățătorimei și preoțimei române și la adresa Românilor în general.

Astfel într'un articol intitulat „Igazgatóság üléssük” (Ședința comitetului nostru de direcțiune) neobrăzată fițică oficială are tupeul să injure în modul cel mai necuviincios „dăscălimea și popimea valahă” („az oláh dászkálok és popák”) aducându-le veșnicele învinuiri de iredentism; oamenii din fruntea acelei reviste, ce-și zice „pedagogică” au curajul să ne acuze de banditism politic pe motivul, că cerem revizuirea legii infernale dela 1907 etc. etc.

După toate aceste ne mirăm și noi cum se mai găsește, nu o reuniune întreagă, — CUM E CEA A ÎNVĂȚĂTORILOR SALAGENI, ci un singur dascăl român care să mai stea în veninoasa atmosferă a alianței învățătorilor evro-maghiari. Am dori să știm, că „Reuniunea învățătorilor Sălăgeni” ca MEMBRĂ PLĂTITOARE DE BANI ROMĂNEȘTI în casa aceluia viespar patriotic, luat'a la cunoștință lucrurile aceste?

Și dacă le-a luat, conducătorii ei au adus hotărîre, că „Reuniunea învățătorilor români Sălăgeni nu mai sprijinește cu mijloacele sale materiale și intelectuale un cuib de vespi de speța „Alianța” învățătorilor evreo-israeliți.”

Credem, că d. Oros, prezidentul R. I. R. S. ne va da cât de curând lămuririle necesare...

Cronica externă.

Incordarea relațiilor între Greci și Sârbi.

O depeșă din Saloniki anunță că, între Greci și Sârbi relațiile s'au înrăutățit. S'au declarat deja mai multe conflicte. Episcopul grec din Wodena, care a plecat la Gevghele pentru inspecțiunea școlilor grecești, a fost alungat din acest oraș de către autoritățile sârbești, cari au închis toate școlile grecești. Episcopul a trebuit să se refugieze la Saloniki, unde a făcut arătare asupra incidentului. Între Greci s'a produs consternație mare pentru cele întâmplate.

Delimitarea Albaniei. Comisiunea pentru stabilirea graniței între Albania și Grecia a părăsit ieri Athena plecând prin Scutari la Monastir. Delegații francezi au plecat direct la Monastir. Reprezintantul austro-ungar în această comisiune, general-consulul Bilinski, a ținut să se rectifice în fața acuzei, că dânsul ar nutri înclinări contrare Greciei și a declarat, că comisiunea își va începe activitatea cu absolută obiectivitate și își va împlini misiunea primită dela conferența ambasadurilor din Londra luând în considerare limba maternă a locuitorilor și considerantele geografice.

Un nou țar în perspectivă. Ziarul „Vossische Zeitung” află din Petersburg, că conform știrilor răspândite acolo, regele Petru al Serbiei se va proclama cât mai curând țar al tuturor Sârbilor.

Senzational incident ruso-bulgar. Ziarul rusec „Nowoje Wremia” din Petersburg află din Constantinopol, că ambasadorul rus de a-

colo a organizat în onoarea delegațiilor bulgari, aflători la Constantinopol, o serbare câmpenească în vila sa de vară din Buiuk-Dere. La această serbare a fost invitat întregul corp diplomatic; însă spre surprinderea tuturor, nici un deputat bulgar n'a apărut la această serbare, fapt care produce mare senzație.

INFORMAȚIUNI

Dela forul roman — la forul cafenelelor.

Arad, 22 Septembrie n. 1913.

Românii își țineau întrunirile publice în Forum romanum, unde orice individ care avea ceva de spus pentru binele patriei era admis să vorbească și era ascultat. De aci se răspândiau știrile importante, cari prin aceasta și primiau o adevărată sancționare. Aici își începeau bărbații politici cariera și aici și-o sfârșiau. Și-o începeau cu cinste și, cei buni, și-o terminau cu glorie.

Noi n'avem for unde să ne putem manifesta în forma aceasta veche. Viața modernă a înlocuit forul cu alte multe instituții și mijloace de comunicare a știrilor și a ideilor. Un mic For a devenit de vre-o câteva decenii încoace **cafeneaua**. Cafeneaua e locul de discuție a celor mai multe probleme pe cari le pune opinia publică și aci e rezervoriul știrilor pe cari le aduc zi de zi gazetele pe seama mulțimei curioase și nerăbdătoare. Cafeneaua e o chestiune socială și culturală de o mare importanță, așa că merită să ne oprim asupra ei în câteva cuvinte.

În cafenelele dela oraș de obicei se găsesc cele mai multe gazete și reviste, indigene și străine. Cine urmărește evenimentele mondiale, găsește aci, ceea ce cu greu ar putea găsi stând acasă.

În cafenele se găsește de obicei societate cu care se pot discuta lucrurile cetite. Schimbul de idei e un lucru mare și nu arareori prilejește lucruri la cari, în singurătate, n'ai ajunge să te gândești.

În cafenele se consumă băuturi despre cari se zice, că contribuie la o digestiune normală, iar cine, într'alt loc, s'ar plietisi, găsește pentru aceasta leac în „chibățirea” la jocul de cărți sau de biliard al altora.

Ce sunt cafenelele pentru noi? În general s'ar putea zice că ele sunt o necesitate pentru noi, însă nu din motive mai înalte, ci din slăbiciune. La noi cei mai mulți oameni merg la cafenele din slăbiciune și din trecere de vreme, iar nu din vre-o necesitate de ordin superior. De cetit se ceteste repede, — mai mult știrile și lucrurile senzaționale, decât articolele mai serioase așa că **cafeneaua contribuie la superficializarea culturii noastre**. Fiecare ceteste în repezeală, fiindcă gazeta o așteaptă alții, așa că nu prea poate fi vorba de o lectură sistematică. Pentru cei mai mulți lectura din cafenea e singura lectură. Aceștia sunt cei mai slabi informați cetitori și uneori și cei mai pretențioși — mai ales când încep să îmbătrânească. De obicei cetitorii de gazete la cafenea nu prea au abonate gazete și acasă, așa că cafeneaua pentru gazetele noastre e o adevărată calamitate.

Discuțiile cari se încing în cafenele seamănă prea puțin cu cele din Forul roman. „Colportajul de cafenele — zice „Biserica și școala” dela 24 Februarie a. e. — e atât de infloritor la noi, încât cafeneaua a devenit forul nostru public. **Dela forul roman la forul cafenelelor noastre ce ironie a sortii!**” De cele mai multe ori în cafenele se vorbesc lucruri fără nici un folos, se tieluesc câte și mai câte lucruri slabe, și se împrăstie cu noroi toți câți nu sunt de față. Așa că cea mai mare parte a vremii e pierdută și întrebuințată în detrimentul unei înălțări sufletești.

Și, Doamne, câți inși au vreme de pierdut! **Vezi chiar preoții de diferite grade stând ceasuri întregi la spatele jucătorilor de cărți**, ale căror mișcări le urmăresc cu încordare și pe cari, din când în când îi sfătuesc. Ce dovadă de cultură dă celorlalți un astfel de preot care are vreme de stat ceasuri întregi în fum, uitându-se la jocul patimilor omenești? Și ce exemplu de viață preoțească dau ei celorlalți, când ei înșiși n'au putere de voință de a rezista ispitei?

De atâtea ori te încearcă un adevărat desgust față de această ceată de cafenea, care în loc să adâncească viața, o superficializează. Prin cafenelele de azi omul ajunge să nu se mai poată concentra asupra unor lucruri de preț, abstrăgând cazurile excepționale, când viața de cafenea poate să fie pentru o inteligență superioară, un izvor și un prilej de studiu și de inspirație.

Viața de cafea în genere nu e o binefacere pentru cultura noastră. Ea e o slăbiciune, și cel ce-i știe evita Scylla și Carybdis-ul are un mare noroc, pe care abia îl poate pretui.

Un exemplu din viața noastră literară ar putea ilustra foarte bine afirmațiunea aceasta. De când cafea neua „Kübler” mai târziu „Imperial”, din București a devenit loc de întâlnire zilnică a scriitorilor, literatura noastră a început să decadă, iar purtătorii de condei să cadă victime premature ale unui sistem de viață nesănătos, care a și răpus pe câțiva din cei mai de seamă.

Cu cât petrece cineva mai mult în cafea, cu atât îi e mai greu să se concentreze. Iar fără concentrare nu există posibilitatea unei inițiative mari, și a unei munci de seamă. Cine nu se ține departe de forul de palavre goale, cine nu se izolează de influențele pernicioase ale lui — acela, mai ales dacă e un tânăr, e pierdut.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță vreme schimbăcioasă și rece, mai ales în părțile ostice ploii.

Prognostic telegrafic: vreme schimbăcioasă, frig, în multe locuri ploii.

REDAȚIONAL. După o absență de mai multe săptămâni, d. Ion Montanu, primredactorul nostru, s'a întors azi la redacție.

† **Petre Râșcanu.** Iașul, care atâta vreme s'a lăudat cu fațada sa de strălucit intelectualism, a suferit zilele trecute o simțitoare pierdere prin moartea profesorului de istorie la universitate Petru Râșcanu.

Petru Râșcanu n'a fost un profesor ca oricare altul: — plictisit de migăloasa sa meserie dăscălească și nerăbdător de a-și încasa, la zi întâi, respectabila leafă suprimătoare de griji materiale, tot mai grele pe zi ce trece. El a făcut parte din acea solidă generație de dascăli, temeinic pregătiți, și cu mințea pură închinată cercetărilor didactice, cari au făurit atâtea și atâtea nenumărate serii de intelectuali, atât de căutați și rari în țara noastră pe vremea când dânsul abia își începuse spinoasa carieră apostolicească.

A început prin a fi la vârsta de 18 ani institutor în Bârlad; a continuat apoi prin a fi un minunat profesor secundar pe la liceele, școala normală și seminarul din Iași. La vârsta de 50 de ani, pentru a putea înainta în învățământul universitar, și-a trecut licența în litere și a rămas până 'n clipa de pe urmă, un profesor ce a făcut cinste universității noastre. Are la activul său nu mai puțin decât 50 de ani de profesorat — capital de muncă pe care de sigur încă mulți dintre colegii săi mai tineri îl râvnesc. Pe lângă cele 50 de serii de elevi — o nimica toată! — mai rămân de pe urma sa mai multe merituoase manuale didactice, scrise într'un stil limpede și abundând în nenumărate pilde de coprinzătoare erudiție.

Cu multă dreptate sublinia d. Stere, în orațiunea sa funebră, meritele distinsului profesor dispărut — în curent, până 'n ultimul moment, cu cele mai recente opere științifice străine de istorie — arătând că dacă astăzi România a ajuns la gradul de dezvoltare și succesele pe care o lume întreagă i le recunoaște și invidiază, apoi aceasta se datorește în bună parte și lui Petru Râșcanu, unul dintre cei mai admirabili pregătitori sufletești ai generațiilor ce conduc acum destinele țării. — St. P. M.

Limba românească în bisericile din Basarabia. Se anunță din Petersburg: Sinodul re-

comandă episcopilor din Kișinău, Podolia și Cherson de a numi în acele districte preoți cari să cunoască limba moldovenească, care va trebui să devină acolo limba de predicățiune religioasă.

Episcopul Aradului sfințind iarăși o biserică. P. S. Sa Ioan Papp, episcopul Aradului, a sfințit ieri noua biserică din Ortiteag (comitatul Bihorului). În trecerea sa prin Oradea-mare i s'a făcut o primire sărbătorească.

Aniversare. Ieri, în 21 l. c. s'au împlinit 40 ani de când Rev. d. Alimpu Barboloviciu e vicar în Sălaj.

După o activitate de aproape o jumătate de veac, și-a încununat anii de muncă printr'o frumoasă serbare jubilară.

După misa solemnă, au avut loc recepțiunile oficioase.

La ora 1 s'a servit o masă comună.

Principele Carol al României la Sigmaringen. Din Sigmaringen vine știrea că principele moștenitor al României, principii Wilhelm de Hohenzollern și Carol de România au plecat pentru un timp mai îndelungat la vânatoare pe domeniul princiar Grisel-Krosen.

Reprezentanții Bucovinei la min. Stürgkh. Baronul Hormuzaki și președintele clubului parlamentar român din Bucovina, deputatul Simionovici au fost în 20 Septembrie la primul ministru Stürgkh cu care au conferat despre mai multe chestii privitoare la Bucovina. Intre altele s'a discutat și chestiunea bisericească precum și noua situație cu privire la biserică, creiată prin moartea patriarhului Lucian Bogdanovici. Primul ministru le-a făcut cunoscut, că tratativele între guvern și între Români și Ruteni în ce privește chestiunea bisericească gr.-or., se vor începe în timpul cel mai apropiat.

S'au mai discutat și alte chestiuni însemnate.

Români în gimnaziul de stat din Sibiu. Cetim în „Pesti Hirlap” următoarele: Vasile Oțetea elev în clasa a VII-a la gimnaziul de stat din Sibiu în fruntea alor 27 elevi români au început o mișcare naționalistă, răspândindu-și sentimentele și vederile prin o gazetă litografiată. Campania asta a elevilor era îndreptată mai cu seamă împotriva profesorului de istorie Thurzo, ale cărui cursuri nu le prea deșteptau elevilor români simpatiele.

Directia liceului surprinzând această mișcare și punând mâna pe vre-o câțiva numerii din gazeta amintită, a eliminat — în urma decisului conferinței — pe elevul Oțetea. Cazul îl comunicară apoi ministrului de culte, așteptând răspunsul ministrului pentru pedepsirea celorlalți elevi. Răspunsul — după cum spune Pesti Hirlap — a fost surprinzător: Profesorul de istorie Thurzo a fost transferat la liceul din Macău și tot odată ministrul a dispus ca elevii români să nu fie pedepsiți.

Cu acest prilej „Pesti Hirlap” își varsă tot veninul și critică inciziv procedura ministrului. Nu știm dacă e ceva adevărat în această știre, ori e numai o fantezie scornită de vr'un pericinat.

Limba și literatura română. Revista italiană „Illustrazione popolare” consacra în ultimul său număr, un lung articol dedicat limbii și literaturii românești. Publică în același timp și unul din cele mai recente portrete ale reginei României însoțit de cuvintele: „Poeta Carmen Sylva” Elisabeta regina României. Vorbind de limba românească, autorul articolului, spune că ea e

destul de ușoară de învățat pentru Italieni. Singura ei greutate e memorizarea a vr'o sută de vocabile nelatine, și familiarizarea cu oarecare forme gramaticale inuzitate în italienește.

Printre monografiile asupra limbii românești, revista italiană citează în primul loc, p'aceea a lui Mussafia di Spalatro, profesor la universitatea din Viena.

Strânsură științifică ungiurească în Arad.

Ieri și-a ținut Societatea Geografică Maghiară adunarea generală în Arad cu concursul binevoitor al tuturor genialităților *par excellence* ungiurești din această bransă. Ședința o deschide președintele societății d. Laios Lóczy, care într'un discurs chilometric ridică osanale „vechei ospitalități ungiurești”, pe care dlui o observă și la arădani și... face propagandă pentru emigrarea în America. După teoria dumisale țărâni din Ungaria se duc la America mai mult... din distracție, deoarece — zice d-sa — gândind cu lucrul câmpului țărânului i se urește de atâtea neactivitate și astfel vrând-nevrând se gândește la continentul, unde capătă întotdeauna de lucru. Dealtcum — continuă d-sa, — e și folositoare emigrarea pentru ei, deoarece „America cultivă poporul nostru (!? N. R.) mai bine ca ori și ce școală de aici. După acestea d. orator laudă cetățenimea ospitalieră a Aradului și preamărește în innuri pe fondatorii societății arad-ene, care a dăruit căi ferate comitatului Arad. Disertează apoi profesorul dela școala reală, d. Nicolae Krenner. Seara a fost banchet la „Central”, unde savanții membrii ai societății s'au întrecut în a se ridica în slavă unul pe altul. Aici au hotărât apoi să facă excursii o parte din ei la Mezőhegyes, iar alta la Găina. Și astfel s'au încheiat ședințele adunării Societății Geografice Maghiare în Arad.

Disc pentru elevii sârmani. Ni se scrie din Caransebeș: Comitetul și sinodul parohial din Caransebeș au introdus un disc pentru elevii sârmani. Întâia oară a fost purtat discul în 8 Septembrie și a rezultat peste 25 de coroane. Iată un isvor bănesc nobil și educativ.

Cine va fi patriarhul sârbesc? Se anunță din Viena: Ministrul ungar de culte și instrucție, d. Jankovich, a fost primit ieri în audiență la monarhul. Ministrul a făcut propoziții și cu privire la urmașul patriarhului nenorocit Bogdanovici.

Cassandra dela Jászberény. Ieri, Duminecă, bunii cetățeni au sărbătorit pe contele Apponyi, care și-a făcut acolo „darea de seamă”. Timp de două ore s'a tânguit pe ruinele constituției ungare celei „sfărimate” de contele Tisza și a cerut partidelor din opoziție să se alieze și mai strâns, ca să poată lupta până în pânzele albe, după ce numai „de jos, dela popor, mai poate să viie mântuirea — de sus nu va mai veni niciodată”. De când tot spunem noi acest adevăr, — domnule conte dela 1907?

Noul inspector școlar al Aradului. Ieri, Duminecă, populația ungiurească a orașului nostru a sărbătorit la primărie sosirea noului inspector școlar, numit de curând, Carol Kehrer (!) și a adus omagii inspectorului de până aci, Varjassy, care a intrat la pensie. Noul inspector a mai „muncit” pe ogorul școlar al comitatului nostru, — acum se întoarce numai. În cuvântarea sa program a făgăduit să răspândească „cultura democratică”. Cultura democratică — știm noi și știe toată lumea — numai în temeiul principiului național poate să valoreze. În temeiul le-

GOLDMARK H. Bazar de pălării.
singurul magazin de pălării budapestane pentru femei, magazin de modeluri de pălării și decouri.
Prețuri fixe. (Ka 1400-10)

Bazar de pălării.

Cea mai ieftină sursă de cumpărat pălării.

ARAD, str. Deák Ferencz nr. 8.

gii apponyiane cum crede noul inspector să reușească cu promisa d-sale propagandă culturală democratică? Or, cuvintele d-sale sunt — numai vorbe goale.

Sfințire de biserică. În comuna Spring (între Sebeș și Sibiu) se va sfinți Duminecă, în 28 Septembrie, noua biserică gr. or. înălțată din jertfa credincioșilor. Consistorul va trimite pe sfinția sa N. Ivan, asesor. Seara se va da un concert.

Sărbătorirea dlui V. Tordășianu în Viena. Sâmbătă seara în 13 l. c. d. Victor Tordășianu a fost obiectul unor calde manifestări de simpatie și dragoste din partea întregii colonii române din Viena. Zelosului muncitor pentru crearea unei clase de mijloc românești, care petrecuse câteva săptămâni în Viena curându-se și voise să se depărteze de acolo pe neștiute, i s'a făcut o surpriză neașteptată, dar cu atât mai mult meritată. D. Vitencu, președintele clubului român din Viena a aranjat o serată de sărbătorire în cinstea dlui Tordășianu, la care serată a luat parte aproape întreaga colonie română din Viena, iar meseriașii români de acolo s'a prezentat în număr complet. Sărbătorirea s'a ținut în restaurantul Rupert și și-a luat începutul prin discursul de deschidere rostit de d. G. Vitencu, care în cuvinte scurte, dar adânc simțite l'a binevenat pe sărbătoritul urându-i viață lungă și tot atât de bogată în fapte mari, ca și până aci.

Ia apoi cuvântul d. Lazar Popovici. Relevează meritele multiple ale dlui Tordășianu înzistând asupra activității d-sale de creator al clasei de mijloc din țările subjugate; își ridică pocalul în sănătatea sărbătoritului.

Sfinția Sa d. protopop Boldea îl salută pe sărbătoritul în numele comunității bisericesti române din Viena. Ridică pocalul în sănătatea dd. medicilor Dr. L. Popovici și Dr. I. Crișanu, cari au depus atâta zel în curarea dlui Tordășianu. D. Dr. Iuliu-Crișanu salută pe sărbătoritul în numele societății „România Jună”, ca pe un membru onorat al ei, ce este. Propune să se trimită o telegramă omagială d-nei Tordășianu, soția care a muncit cu mult zel alături de binemeritatul ei soț. Propunerea se primește cu ovații la adresa d-nei Tordășianu.

Vorbeste apoi d. Aurel C. Popovici vechiul prietin și coleg al dlui Tordășianu din redacția „Tribunei” vechi. Își amintește cu drag de tânărul vesel din redacție care cu veselia lui românească a știut să le descrețească tuturor, frunțile, însă care sub aparența aceea a veșniciei mulțămiri de sine ascundea o puternică energie și ambiție nobilă, ale cărei roade binefăcătoare pentru neamul românesc se văd încă de pe acum.

D. Nicolii salută pe d. Tordășianu în numele meseriașilor români din loc, cari se vor gândi întotdeauna la dânsul, ca la cel mai mare binefăcător al lor.

La urmă răspunde sărbătoritul. D-sa mulțumește tuturor pentru caldele manifestări de simpatie și declară, că acelea le consideră ca o manifestare față de cauza, în serviciul căreia și-a pus munca d-sale. Propune să se trimită o telegramă de mulțumire dlui A. Cristea, președintele meseriașilor români din Orăștie și aranjatorului expoziției industriale dela Orăștie.

După vorbiri corul meseriașilor români din Viena sub conducerea dlui Ion Maer delectează pe cei de față cu diferite cântece și doine românești. — G. V.

Nouă bancnote de 20 coroane. Monitorul oficial de azi anunță, că Banca Austro-ungară va casa bancnotele de 20 coroane, azi în circulație, datate din 2 Ianuarie 1907, iar în 29 Septembrie cor. va face o emisiune nouă de bancnote de 20 cor., datându-le cu 2 Ianuarie 1913. Vechile bancnote mai pot circula până în 31 Decembrie 1915, până la care dată Banca Austro-ungară le schimbă încă. Cele nouă au o lungime de 150 milimetri și o înălțime de 90 milimetri, așa că pot încăpea, chiar și neîmpăturate în șerparul ori cărui român pârli. Vor fi tipărite pe hârtie imprimată de apă, pe care se vede cifra romană XX. Cele două fețe,

austriacă și ungară, se vor deosebi esențial, cea ungară cu emblema și inscripții numai ungurești, cea austriacă cu pajură cu două capete etc. Bancnotele vor fi semnate de: guvernorul Popovici, primconsilierul Gold și secretarul general Pranger.

Dare-ar Dumnezeu să curgă gărlă și prin sertarele bietului corector care ticluște aceste rânduri.

O nouă bravură a lui Pegoud. Din Paris se telegrafiază: Temerarul pilot Pegoud, s'a ridicat ieri în prezența lui Bleriot la înălțime de 800 metri și s'a rostogolit prin văzduh în cercuri de câte 100 metri diametru, apoi a sburat multă vreme cu aparatul întors, cu capul în jos.

27 de noi îmbolnăviri holerice. Ministerul ungar de interne dă azi următorul buletin asupra îmbolnăvirilor holerice din cele două zile din urmă: În Obeese 4 cazuri, în Deliblat 2, în Néramezö (?) 1, în Néramogyrod (Căraș?) 2, Kistéglás (com. Ung.) 1, în Nagyrát (com. Ung.) 1, în Oroszvég (com. Bereg) 7, în Borhalom, Szavaskut, Tarpa, Vezérszállás (toate în com. Bereg) câte 1 caz, în Várpalanta (acelaș comitat) 2, în Ráczeve și Hidegkut (com. Pesta) câte 1 caz, iar în Cluj 1 caz. Va să zică flagelul asiatic ia proporții din ce în ce mai întinse sub paza pretențiosului serviciu sanitar al țării noastre.

Femeia îmbrăcată în haina — soarelui. Există și minunea aceasta bineînțeles în țara minunilor — în America. Anume Miss Beresford Carlisle, o damă dintr'un oraș din Pennsylvania (America) a inventat un nou fel de îmbrăcăminte pentru femeile, cari vreau să fie interesante. S'a apucat și-a îmbrăcat o haină, a cărei stofă străvezie a muiat'o mai întâi într'o baie de fosfor și astfel îmbrăcată a eșit pe stradă. Fiind vreme frumoasă, lumina soarelui se resfrângea într'un multiplu bizar de colorii în haina invențioasei dame dându-i un aspect din cale afară de strălucitor. Se părea, că e Ileana Cosinzeana din povești, care ținea luna în mână. O mulțime de oameni se îmbulzeau pe urma acestui soare feminin american, căutând să fie cât mai aproape și să-l vadă mai bine. Senzația produsă a fost enormă; în scurt timp comunicația a fost întreruptă de mulțimea burghezilor admiratori, astfel, că în curând a trebuit să intervină poliția, ca să escorteze în cerul său pe soarele vanitos, care întrerupea comunicația.

O comună orfană — e comuna Acmar de lângă Alba-Iulia, unde — după cum ni se scrie — lipsesc de aproape patru ani conducătorii firești: preotul și dascălul. În 4—5 rânduri s'au făcut alegeri de preot, fiind mereu reales părintele Vasile Hența din Sărăcsău, dar consistorul dela Sibiu nu l'a confirmat, — alesul neavând pregătirile legale pentru o comună de clasa a II-a. Sătenii au încercat în urmă să aleagă un preot cu pregătiri suficiente, dar acesta n'a venit să-și ia locul. În asemenea împrejurări poporul reclamă iarăș pe părintele Hența, care — zice-se — e un om de merite, după ce în Sărăcsău a dat dovadă bună, făcând școală nouă și biserică nouă și cumpărând cu sătenii mai multe sute de pogoane dela familia nemeșească Barsay. Acmar-ul e comună săracă — și consistorul ar putea să considere și împrejurarea asta. Școală în comună nu mai există, — a închis-o inspectorul școlar!

Insistăm ca consistorul să facă tot posibilul pentru salvarea acestui sat, până ce demoralizarea n'a luat încă proporții primejdioase intereselor românești.

Două lumi mici — înghițite de ocean. Un fenomen interesant, care a costat însă viața ailor câteva sute de oameni, s'a produs în arhipelagul insulelor așa zise „ale pretiniei” din Polinezia. Anume două insule — Falcon și Hoffe, — cari acum vre-o 35—40 de ani au răsărit ca din senin din apă, s'au scufundat iarăș zilele trecute în urma unei erupții vulcanice. Își poate oricine închipui, cât de dureroasă a fost panica produsă între locuitorii acelor insule, parte indigeni, parte albi, cari și-au văzut sfârșitul

cu ochii neputând recurge la nici un ajutor. Un singur om n'a scăpat dinaintea furiei elementelor, ca să poată povesti baremi oamenilor de pe continent groaznicul dezastru.

Groaznică crimă a unui preot. Zilele trecute s'a găsit pe malul lacului Hudson cadavrul tăiat în bucăți al unei femei. Descoperirea aceasta a pricinuit o mare emoțiune în Statele-Unite. O parte din trupul nefericitei victime: capul și trunchiul, zăceau într'un loc, un braț și un picior au fost găsite în alt loc, iar celălalt braț și picior lipseau.

Astăzi se știe că vinovatul a fost arestat. E un tânăr preot catolic de origină bavareză, Hans Schmidt, care în ajunul arestării lui încă slujise serviciul divin. Victima se numea Anna Aumüller și era de douăzeci și doi de ani.

Cercetat asupra pricinii crimei lui, Schmidt declară că, cu puțin timp înainte, se căsătorise cu tânăra femeie și că el însuși celebrase ceremonia căsătoriei. Dar când soția lui îi spuse că era însărcinată, îi fu teamă ca secretul lor să nu fie descoperit și se hotărâră s'o asasineze. Iată în ce mod infernal își săvârși el crima:

Intr'o noapte, pe când tânăra lui soție dormea încrezătoare în patul ei, abatele îi tăia mai întâi beregata, apoi târa cadavrul în sala de baie unde îi tăia cu ferestrăul brațele, picioarele și trunchiul pe jumătate. Din ele făcu patru pachete și le aruncă în Hudson.

Poliția găsi și apartamentul crimei, pe care Schmidt îl încuise luând cheia cu el. Polițiștii fură izbiți de un spectacol oribil. Pe dușumea zăceau un cuțit de măcelar un ferestrău de tâmplar, toate pline de sânge. De notat este că îmbucătățindu-și victima, asasinul a dovedit reale cunoștințe de anatomie.

Cronica școlară.

Adunarea gen. a învățătorimii gr. or. orădane. Reuniunea învățătorilor dela școalele populare confesionale de sub jurisdicțiunea consistorului gr. or. rom. din Oradea mare, își va ținea Miercuri în 18 Septembrie v. (1 Oct. n.) a VII-a adunare generală în opidul Beinș. După serviciul divin, publicul se va întruni în sala de conferințe a școlii gr. or. de fete din loc. Vor ținea conferințele dñii: prof. Nicolae Mihulin, Dr. Nicolae Regman și Efrem Tigu.

Cronica socială.

Astra la Ilia. Pe baza mandatului comitetului central al Asociațiunei, pentru constituirea despărțământului Ilia, căruia îi vor aparține comunele din partea dreaptă a Murășului din cercul administrativ Ilia-Murșeană, convoc prin aceasta adunarea de constituire a acestui despărțământ, pe ziua de 15 (28) Septembrie a. c. la ora 2 d. a. în școala gr. or.

Dobra, la 15 (28) Sept. Iosif Morariu, protopop, deleg. al com. centr.

ECONOMIA.

Bursa de cereale din Budapesta.

— După 50 kgr. —

— 22 Sept.

Grâu pe Oct.	cor. 10.85
Grâu pe Apr. 1914	cor. 11.60
Secară pe Oct.	cor. 8.12
Secară pe Apr. 1914	cor. 8.80
Ovăș pe Oct.	cor. 7.69
Ovăș pe Apr. 1914	cor. 7.90
Porumb pe Maiu 1914	cor. 7.96

POȘTA REDACTIEI.

C. Conținutul corespondențelor anonime nu se publică.
N. D. Poezia e nepublicabilă.
N. T. Zorlențul mic. Acelaș răspuns.
I. M. Medias. În lipsă de spațiu am fost nevoiți să renunțăm la publicarea discursului.

Redactor responsabil: Constantin Savu:

Librăria „CONCORDIA”

ARAD, strada Deák-Ferencz Nr. 20.

Dr. Eraclie Sterian, Cum putem mări cantitatea de viață sau paradoxele longevității — — — — — 1:50

Carmen Sylva, Aliunde — Cugetări în limba franceză — — — — — 4:—

H. G. Wels, Primii oameni din lună. Traducere — — — — — 1:—

C. Negruzzi, Viața și opera sa de E. Lovinescu — — — — — 2:—

N. N. Beldiceanu, Chilia dragostii — — — — — 1:50

Al. Cazaban, Intre femeie și pisică — — — — — 1:50

A. Fogazzaro, Misterul poetului. Roman tradus de D. Tomescu — — — — — 1:80

Elena Farago, Copiilor — — — — — 1:25

Const. A. Giulescu, Priveliști și amintiri — — — — — 1:50

Bucura Dumbrava, Pandurul — — — — — 3:—

Natalia Negru, Mărturisiri. Nuvele — — — — — 2:—

50 figuri contemporane, Desenuri de Iser, text de P. Locusteanu — — — — — 2:50

Rodica, „Culina” cea mai nouă carte de bucate — — — — — 3:—

Mircea C. Demetriad, Visul lui Ali. Poemă fantastică în 8 icoane — — — — — 2:—

N. Zaharia, Cugetători și literați străini, (Maupassant Shakespeare, Gorki etc.) Psihologia lui Hamlet — — — — — 2:50

Doctorul F. Grünfeld, Viața sexuală — — — — — 1:—

V. Zaharia, Studii psihologice — — — — — 1:—

Mme Bernier, Povestea unei fetițe. Localizare de Candid Muslea — — — — — 30

M. Theodorian-Carada, Medaliași plachete — — — — — 1:50

Victor Eftimiu, Cocosul negru — — — — — 2:50

Alexandru Lupeanu, De vorbă cu sătenii, Gânduri și îndemnuri — — — — — 70

Dr. Ioan Lupas, Misiunea episcopilor Gher. Adamovici și I. Bob — — — — — 1:—

Dr. Ioan Lupas, Mitropolitul Andrei Șaguna. Monografie istorică — — — — — 3:—

Honoré de Balzac, O afacere întunecoasă — — — — — 60

Detlev Stern, Bulgaria sângărândă — — — — — 80

D. D. Pătrășcanu, Timotheiu Mucenicul — — — — — 2:—

E. Lovinescu, Aripa morții — — — — — 1:80

Maria Cioban, Scrisori către eleve — — — — — 1:—

Rudolphe Bringer, Spionii lui Napoleon — — — — — 1:—

Erdélyi (Aradi) Victor, Catarina Doamna noastră — — — — — 5:—

Guy de Maupassant, Bel Ami. Roman, traducere — — — — — 1:20

Guy de Maupassant, O viață. Roman, trad. de Haralamb G. Lecca — — — — — 1:20

Alphonse Daudet Jack, traducere de Haralamb G. Lecca — — — — — 1:80

Max Nordau, Minciunile convenționale ale civilizației noastre — — — — — 1:20

Sacher-Masoch, Hadaska, roman — — — — — 60

Balzac, Eugenia Gandet. Roman, traducere de Ludovic Daus — — — — — 90

Emile Zola, Tereza Raquin, traducere — — — — — 60

Andersen, Grădina raiului și alte povestiri — — — — — 60

B. Nemțeanu, O călătorie în lumea albinelor (pentru copii) — — — — — 30

Duliu Zamfirescu, Lydda, Nuvele roman — — — — — 60

M. Gorki, Scene din viața vagabonzilor — — — — — 60

A. L. Ivela, Povestiri muzicale — — — — — 30

E. Wildenbruch, Invidia, traducere — — — — — 30

Jules Verne, Ocolul pământului în 80 de zile, traducere — — — — — 1:20

Ioan Al. Brătescu Voinești, Neamul Udreștilor, Schițe și nuvele — — — — — 30

Leon Tolstoi, Amintiri dela Sevastopol, scene din asediul dela 1854, 2 volume — — — — — 60

Leon Tolstoi, Povestiri populare — — — — — 30

Voldire, Prințesa din Babilon — — — — — 30

Quida, O frunză în vijelie — — — — — 30

Pietari, Paivarinta, nuvele filandeze — — — — — 30

Edgar Poe, Povestiri extraordinare — — — — — 30

Carl Ewald, Icoane din viața animalelor și plantelor — — — — — 30

M. Lungianu, La cruci, Icoane dela țară — — — — — 30

Thomas Carlyle, Munca, sinceritate, tăcere — — — — — 30

St. O Iosif, Cântece — — — — — 2:—

D. Alessiu, Cultura legumelor — — — — — 2:75

D. Alessiu, Cultura arborilor roditori — — — — — 2:25

D. Alessiu, Creșterea pasărilor domestice — — — — — 1:50

Academia Română din București a acordat anul acesta premiul de 12000 coroane dlui G. Murnu pentru valoroasa traducere a Iliadei lui Omer. Cartea se află de vânzare la **Librăria „Tribuna” din Arad**, cu preț de 4 cor. + 55 fil. porto recomandat.

Ilustrate dela balul costumat (toate modelele nouă) din Arad. bucata costă 20 fil., 1 serie de 15 bucăți Cor. 2 60 plus porto postal (colorate și matt)

Cărți de rugăciuni dela 20 fil. până la Cor. 10

Notise (carnete) dela 6 fileri în sus.

Ilustrate, cu porturi naționale românești, cu familia domnitoare din România, engleze, brom etc. cu prețuri moderate.

Cele mai moderne hârtii de scris în cutii dela 60 fil. în sus, în mape dela 20 fileri în sus. — Creioane, penițe, condeie, călămare, tampon, cerneală, gummi-arabi cum calitate bună și ieftine.

De vânzare la Librăria „CONCORDIA” din Arad.

„Vulkán” fântâni cu lanț

recunoscute ca cele mai excelente dintre toate fabricațiile de acest fel de până acum.

De vânzare exclusiv la fabricantul

IOSIF MARKUCZ

atelier industrial de lăcătușerie

Oradea-mare (Nagyvárad), strada Academiei n-rul 1.

:: Catalog de prețuri franco. ::

Cine voește să cumpere

INCĂLȚĂMINTE

fabricate în țară într-adevăr fine, comode, elegante și durabile acela să cumpere cu încredere dela

IOAN VUIA, Sătmar

(SZATMAR) Deák-tér.

— (În casa lui Keresztes András). —

Ține în magazinul său de ghetе bogat asortat numai ghetе și cioboate pregătite în țară din piele fină veritabilă cu prețuri foarte moderate, fabricate imitate nu are și marfele sale în privința execuțiunii drăgălașe sunt neîntrecute. — La dorință se pregătesc tofelul de ghetе și cioboate după măsură.

Dacă suferi în dureri de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA” (purgativul de fier) a lui SÁNDOR.

oare curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare cari sunt lipite de ele și prin aceasta împiedecă incuierile și toate morburile ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgârșciuri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fil., 6 sticle deodată 2:50 fil., 12 sticle 5 coroane. Efectul purgativei de fier „LAXA” va fi permanentă dacă deodată cu ea folosim

„Regenolul” balsam de stomac a lui SÁNDOR

„REGENOLUL”, această esență de stomac vindecă orice soin de morburii de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 1:20 fileri. Originalul „LAXA” și „REGENOLUL” se poate afla la preparatorul original:

SÁNDOR ZOLTÁN

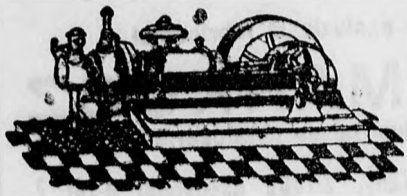
farmacist în Erdőszyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL” la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572—)

Körber József és T-saLUGOJ, strada Timișorii nr. 28.
(Casa proprie)

Lăcătușeri, atelier pentru repararea mașinilor, instalatori de apeducte. Atelier pentru repararea pompelor, a mașinilor cu benzină, motoare, mașini cu aburi și mașini agricole.

Lipire autogenă cu cea mai deplină garanție. Atelier special. Turnătorie de fer și oțel.
TELEFON 184.

In atențiunea publicului din localitate și din provincie.

VARGA GYÖRGY

maestru de cuptoare

Oradea-mare (Nagyvárad), str. Hid nr. 19.

In marele său magazin se pregătește cele mai frumoase :

cuptoare de olane samotte

cu prețuri moderate, atât pentru localitate cât și pentru provincie.

Reparările se execută cu prețuri moderate. (Va 829)

Mașini de cusut SINGERbiciclete
gramofoane
plăci

mai ieftine se pot căpăta la

Habán József

műszerész (mechanic) (Ha 200-60)

Budapesta, VII. Almásy-tér 14.

Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis. Corespondență în limba germană și maghiară.

Reparări execută ieftin.

TELEFON: 11-75.

Mo 1222

Mokos Sándor

VOPSEȘTE! CURĂȚEȘTE!

Primește spre vopsire și curățire chimică haine de femei, bărbați și copii. Pentru comoditatea on. public am deschis o prăvălie în Zöldfa-Passage nr. 93. — Spăl. gulere și manșete în mod inecapabil.

Fabrica: strada Körös nr. 13.

Localuri colective: în Zöldfa-Passage nr. 93 și în str. Rákoczi 7.

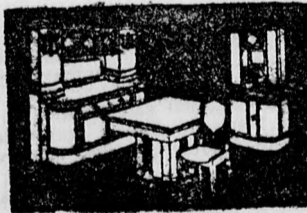
— Prețuri fixe! —

Mokos Sándor
Oradea-mare (Nagyvárad).**LAHNI KÁROLY URMAȘUL LUI BAUMANN ARNOLD**

ALBA-IOULIA, (Gyulafehérvár).

Fondată în anul 1884

La 118

Fabrică și depozit de mobile atelier de ornamente și tapiserie, fabrică de matrațe de sirmă galvanizată, antepriză de pompe funebre.

Fabrică de mobile, Nagyenyed

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coreane 18-50 și 20-50. Magazin special **WEINBERGER JANOS**

Nr. 247-250 magazin de ghete

ARAD

Inal. Andrássy nr. 70

TIMIȘOARA

(Feneșvár) Cetate-Boledos, Huszár-u. nr. 19.

Bătăturile,

la 007

scortoșenia pielii, urciorii de pe mâni și din față încetăză în decurs de 1 zi dacă folosiți „CANNABIN”

1 sticlă 1 cor., franco 1 coroașă 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. ELESCH, farmacie la „COROANĂ” în Győr.

Telefon: 33.

Fond. în anul 1899.

Barabás Gergely

sculptor

și întreprinzător de lucrări de beton. **MURĂȘ-OȘORHEIU (MAROS-VÁSÁRHELY)** Strada Réglbarem numărul 34.

Execută: ornamente de ghips, de ciment de teracotă în culori, de maldică și pentru artificială, pentru clădiri; pereți, despărțitori, și tavane de table de ghips și după sistemul rabbit; învălitoare moderne de ciment-beton, tablete de granit și mozaic pentru terase.

Padimente excelente artistice colorate. Dolomito învălitoare admirabile de fayence Trepte, aietri mormântale, garduri și alte lucrări de beton și pietri artificiale. —

Magazin permanent de tablete Rabbit de ghips pentru pereți, și tablete de ciment și mozaic. (Ba 826-20)

BIROU de INFORMAȚII ȘI AGENTURĂ ROMÂNEASCĂ.**Dau orice informații** In orice cauză ce se ține de Budapesta. Exoperez rezolvarea grabnică a diferitelor rugări făcute către oricare ministru, Curie ori alt oficiu. In cauze de licențe, de căsătorie și alte drepturi, exoperez rezolvarea în cel mai scurt timp posibil.**Prin mine** se pot comanda pe credit în rate de 5-8 ani cu prețuri ieftine oricare sistem de motoare de benzină ori oleu brut ori gaz. Totfelul de mașini de treierat, totfelul de mări cu pietrii fine și cu motoare trainice. Totfelul de mașini pentru cărămizi de ciment și năsip, automobile, pompe, ferestrele precum și alte rezvizite economice. Toate acestea vor fi garantate pe mai multă vreme și vor fi cumărate dela cele mai vestite fabrici, deci din mâna primă și nu dela agenturi jidovești. Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumărând mașini dela agenți au fost înșelați, căci neștiind țărani români ungarește, au iscălit contracte a căror conținut nu l-au cunoscut. Planul meu este ca să-i scutesc pe ai noștri de șarlataniile jidovilor și să-i scap de proceșe. Il sfătuiesc deci pe fieștecare român doritor să-și cumpere ceva, să-mi scrie, iară de agenți jidovi să se teamă ca de foc și să-i scoată afară din casele sale.**Exoperez** dela băneile mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare de 20-50 ani cu procente mici și mijlocese vânzări și cumărări de moșii și de păduri mari. Cumpăr grâu, cucuraz, ovăș, boi, oi, porci etc. totfelul de legume și poame etc. O 904**Caut agenți români pentru toate părțile locuite de români.** Pentru serviciul meu îmi plățiți o taxă după învoială.**Cu stimă: L. OLARIU,**

BUDAPEST, Margit-körút 11. 1/2. 2 (In Buda lângă podul Margit Hid).

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

”CONCORDIA”

TELEFON
NR. 750.

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

TELEFON
NR. 750.

ARAD

STRADA ZRINYI, NUMĂRUL 1|a.

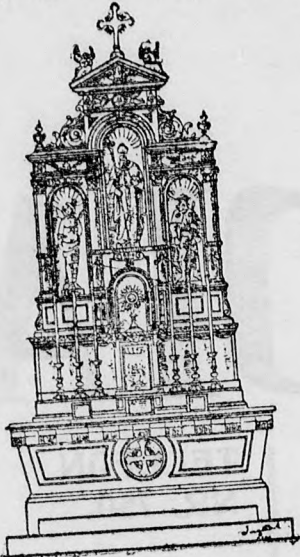
Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tălat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre, tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipărituri advocațiale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

Executare
promptă.

Prețuri
moderate.

SCHMIDT JÁNOS

instituit pentru ridicarea altarelor în
BUDAPESTA, Kőbányai-ut nrul 53.

Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pe lângă prețuri convenabile. Se recomandă specialist de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimit gratuit precum și primirea muncii o face pe sepele sale proprii. Si 1163

Prețuri moderate. Condițiuni favorabile de plată.
A apărut catalogul cel mai nou.

Recomandate de către cei mai renumiți medici
Bandaje,

picioare artificiale, corsete, legături pentru pânze irigatoare, stropitoare, suspensorii, îndreptătoare, eiorapi de gumă, vată (bumbac) legătoare și articuli pentru bolnavi precum și cele mai excelente prezervative franceze pentru femei și bărbați, se vând cu prețuri ieftine la

KEPES ELEK, bandagist.

Tot acolo se poate căpăta vestitul prezervativ „nostobus ultra” și „606”. Sală separată, serviciu de probe pentru dame și bărbați. Pentru oficanți și măiestri reduceri de preț

NAGYVÁRAD == SASPASAGE.

Ke 880

„REMEK”

mașină brevetată
combinată pentru

curățitul și măcinatul cerealelor.

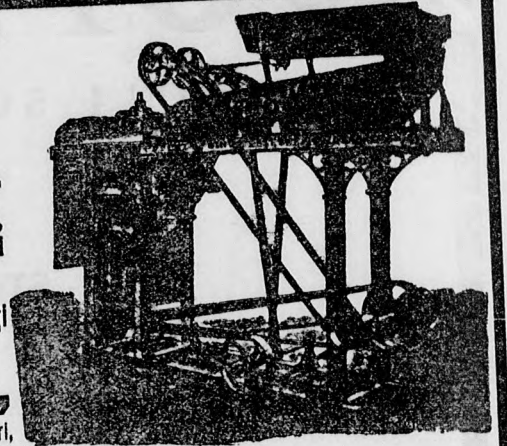
Cea mai perfectă mașină de curățit, care să nu lipsească nici unei mori :-: de vamă. :-:

Cu prospecte serveste cu plăcere singurii fabricanți

PRINZ TESTVÉREK,

turnătorie de fier, fabrică de mașini și construcție de mori,

SÁTMAR — (Szatmár).

Brevet ung. nr. 56018.

Pi 891—60

E rușinos și scandalos

să umbli cu ghetele murdare când ghetele curățite cu nou inventata cremă Ferbol în decurs de 5 minute devin ca și noi. De vânzare în orice culoare. Prețul unui tub 60 fl. Primim ghetes spre vopsire, 1 pereche 60 fl. În decurs de 3 ore sunt gata. Sa 921

Tocuri de gumă: „Palma”, „Parat”, „The Star”, precum și șireturi pentru ghetes și creme cu prețuri foarte ieftine. Prețuri fixe.

Fiți atenți la firmă.

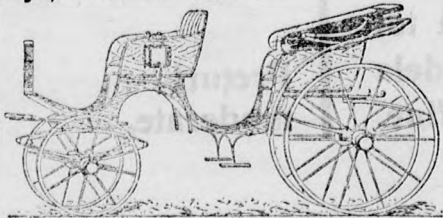
Sándor Dezső magazin de ghetes

ARAD, strada Deák Ferencz numărul 8.

STEFAN REGEL, măestru de trăsuri

LUGOJ, str. Buziașului nr. 30. (Casa proprie).

Ofer onoratalui public bogatul meu magazin de totfelul de birje, drocare și totfelul de trăsuri țărănești.

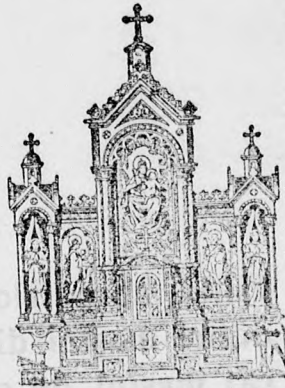
Lucrările de faur, reparările trăsurilor și alte lucrări în această branșă se execută în mod artistic. Re 1254

Prețuri ieftine.

In mai multe rânduri decorat. :: Fondat în anul 1884.

Heckenast János

constructor de altare, sculptor și auritor. Restauratorul diecezei de Szombathely.

Pregătește: iconostase, altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pe lângă prețuri convenabile. Se recomandă la renovarea altarelor vechi. — Planuri și cataloage trimit gratuit precum și primirea muncii o face pe sepele sale proprii. Primește spre aurire tot ce se ține de această branșă. He 1402

Prețuri moderate. :: Condițiuni favorabile de plată.

ZADARNIC CAUȚI D-TA

(A 1367)

ghete frumoase, bune și elegante, căci nu vei găsi câtă vreme nu vei merge să-ți cumperi ghetes dela „Ciobota roșie” (Piros cizma) a „Asociațiunii călțunarii din Arad” (Aradi czipészek termelő szövetkezete) piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 14

Asortiment foarte bogat de totfelul de ghetes pentru bărbați, femei și copii, ghetes pentru picioare bolnave, etc., executate elegant, din material durabil. Prețuri moderate.

O SINGURĂ INCERCARE VĂ VA CONVINDE.

Asociațiunea călțunarii din Arad, piața Libertății 14.

